

4. Запорожец А.В., Маркова Т.А. Игра и ее роль в развитии ребенка дошкольного возраста. – М.: Просвещение, 1978.
5. Концепция коммуникативного обучения иноязычной культуре в средней школе: Пособие для учителя/ Под ред. Е.И.Пассова, В.В.Царьковой. – М.: Просвещение, 1993.
6. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник. / Кол.авторів під керівництвом С.Ю.Ніколаєвої. - К.: Ленвіт, 2002. -328с.

Н.Д.Соловйова, Н.А.Ігнатюк

РОБОТА НАД ПОТЕНЦІЙНИМ ЛЕКСИЧНИМ МАТЕРІАЛОМ ПРИ НАВЧАННІ ЧИТАННЯ ТЕКСТІВ ЗА ФАХОМ ДОРОСЛИХ УЧНІВ

В статтє пропонується методика обучения потенциальному словарю как одному из путей увеличения лексического запаса взрослых учащихся с учетом особенностей развития их памяти и познавательных процессов.

The article suggests methods of teaching potential vocabulary as one of the ways of enlarging the lexical stock of adult learners, the peculiarities of development of their memory and cognitive processes being taken into consideration.

Після роботи з навчальними текстами, спеціально складеними для демонстрації конкретних явищ граматики англійської мови й лексики за фахом, учні переходять до роботи з матеріалом, адресованим носіям мови. Ми маємо на увазі оригінальні матеріали: договори, наукові статті, інструкції, звіти тощо. Учні вчать розуміти зміст прочитаного тексту, що служить опорою при навчанні діалогічного й монологічного мовлення. Для повного розуміння прочитаних текстів за фахом учні повинні володіти певним обсягом лексичного й граматичного матеріалу. Зокрема, для читання іноземною мовою дослідниками рекомендується опанувати лексикою в кількості 2300 - 7000 слів [1,51]. Одним із шляхів збільшення лексичного запасу учнів є робота над потенційним лексичним словником.

Мета статті - запропонувати методикау навчання потенційного словника дорослих учнів (36-40 років) з урахуванням особливостей розвитку пам'яті й пізнавальних процесів цієї вікової категорії.

До потенційного лексичного матеріалу відносять одиниці, які учні фактично не вивчали, але які, зустрівши при читанні, вони можуть зрозуміти без допомоги довідників, хоча такі одиниці до цього не були в мовленнєвому досвіді учнів [1,55].

До потенційного словника належать інтернаціональні слова; складні слова, які складаються з відомих компонентів; конвертовані слова; нові значення відомих багатозначних слів; слова, значення яких можна зрозуміти з контексту. За даними деяких досліджень, словниковий запас, що забезпечує розуміння при читанні за рахунок потенціального словника може збільшитися в 5-6 разів [2,94]. Читець визначає значення наведених слів, використовуючи різноманітні опори (формальні й інформаційні підказки) або мовну догадку [1,64]. З даними словами рекомендується працювати інакше, ніж зі словами, що становлять активний і пасивний лексичний мінімум. Учні варто навчати різним умінням або прийомам для впізнавання нової одиниці. Необхідно розвивати здатність учня здогадуватися про значення незнайомого слова [1,56]. Однак робота над потенційним словником поки ще не завжди враховується при роботі над текстами за фахом. І якщо пропонуються деякі способи роботи над потенційним словником, то пропоновані прийоми не враховують особливості розвитку пам'яті й пізнавальних процесів дорослих учнів (36-40 років).

Потенційний словниковий запас поділяється на 2 групи: похідні слова і слова спільного кореня зі словами рідної мови [1,64]. Робота над кожною групою слів має свою специфіку.

Робота над похідними словами.

Робота над цією групою слів потенційного словника повинна бути спрямована на розвиток мовного вміння - визначити значення незнайомого або забутого слова за словотворчими моделями [1, 66]. Відомо, що більше чверті всіх

повнозначних слів становлять похідні слова, тому в пам'ять необхідно закласти словотворчі моделі, які здатні наповнюватися різним лексичним матеріалом. Для цього спочатку учні повинні познайомитися з певним набором мовних одиниць - словотворчими морфемами, зокрема, суфіксами і префіксами. Потім в учнів необхідно автоматизувати навички впізнавання словотворчих засобів для швидкого розуміння незнайомих похідних слів, які можуть зустрітися при читанні. Таким чином, у процесі роботи над даною групою слів виділяють два етапи: етап знайомства зі словотворчими моделями й етап автоматизації впізнавання. При навчанні дорослої аудиторії роботу над потенційним словниковим запасом, на наш погляд, доцільно доповнити ще одним етапом - цілеспрямованим запам'ятовуванням словотворчих моделей і проводити роботу в три етапи: презентація словотворчих моделей; запам'ятовування словотворчих моделей; автоматизація навичок впізнавання словотворчих засобів.

1 етап - презентація словотворчих моделей

На даному етапі пояснюється модель, її структура, що надалі буде заповнюватися різними кореневими морфемами.

2 етап - запам'ятовування словотворчих моделей

На 2 етапі виконуються вправи на запам'ятовування словотворчих моделей. Пропоновані способи запам'ятовування словотворчих моделей повинні бути адекватними віковим особливостям розвитку пам'яті й пізнавальних процесів дорослих учнів. Мнемічні прийоми повинні задіяти образну пам'ять, розвиток якої спостерігається в даній віковій категорії учнів (36-40 років). Запам'ятовування проводиться з використанням прийомів на розвиток обсягу оперативної пам'яті, починаючи з елементів і закінчуючи рівнем речень.

1. Вправи на рівні елементів

- Прочитайте ряд суфіксів/префіксів і запишіть у будь-якій послідовності ті, які ви запам'ятали.
- Прочитайте ряд суфіксів/префіксів і запишіть ті, які ви запам'ятали в наведеній послідовності.

- Прочитайте ряд суфіксів/префіксів і запишіть їх у два стовпчики, поєднуючи їх за подібністю написання; за значенням.
 - Зі списку суфіксів/префіксів виберіть ті, які використовуються з дієсловами, іменниками, прикметниками. Запишіть у 3 стовпчики.
 - Знайдіть помилки в написанні суфіксів/префіксів, запишіть правильні варіанти.
 - Який суфікс зайвий у запропонованому ряді суфіксів?
 - Згрупуйте суфікси, що позначають суб'єкта дії; що утворюють абстрактні іменники.
2. Вправи на рівні слів
- Заповніть пропуски в похідних словах відсутніми буквами.
 - Зазначте скільки суфіксів/префіксів у кожному із запропонованих слів.
 - Прочитайте слова, запам'ятаєте й запишіть їх у наведеній послідовності.
 - Прочитайте слова й запишіть їх по пам'яті у два стовпчики, поєднуючи за значенням суфіксів.
 - Прочитайте ряд слів і запишіть їх у два стовпчики із протилежними значеннями.
 - До запропонованих слів підберіть зі списку суфікси/префікси, щоб одержати слова, які позначають 1) абстрактні поняття, 2) прикметники. Запишіть у два стовпчики.
 - Визначте, яке слово зайве в ряді слів 1) тих, що означають абстрактне поняття, 2) у ряді прикметників.
 - З якими із запропонованих слів можна вжити суфікс - , - ? Запишіть отримані слова.
 - З якими із запропонованих слів не можна вжити суфікс - , - ?
3. Вправи на рівні речень
- Визначте скільки складних слів у реченні. Запишіть ці складні слова.

- У реченнях зі складними словами є помилки у вживанні суфіксів/префіксів. виправте помилки, запишіть правильні варіанти складних слів.
- Закінчіть початок речень запропонованими варіантами. Запишіть повне речення.
- Знайдіть у кожному ряді слово, що містить той самий суфікс/префікс, що й перше.
- Яким із запропонованих слів можуть починатися наступні речення?

При навчанні дорослих на даному етапі ми рекомендуємо виконувати вправи на збільшення обсягу оперативної пам'яті, які будуються на досліджуваному в цей момент матеріалі.

- Повторіть слова зі збільшенням елементів
Read, reader, readable, unreadable, readability, readable hand writing
- Повторіть речення. Речення починаються з 5 слів (1-2 похідних) і збільшуються до 9-10 слів (3-4 похідних).
Cement consumption is rising sharply. Last year the market grew faster than our ability to supply it. The price situation is not very favourable; the prices are about half of the European level. Increasing cost efficiency is job number one and we are working to minimize all cost components.
- Прочитайте словосполучення/речення на картках і відтворіть їх по пам'яті.

Отже, ми продемонстрували розгорнуту стадію аналітичних дій по вичленовуванню лише того, що необхідно для розуміння конкретного слова. Далі подаються вправи на автоматизацію операцій аналізу.

3 етап - автоматизація навичок впізнавання словотворчих засобів

На даному етапі виконуються вправи в тренуванні швидкого виділення морфем і встановлення значення незнайомого слова. Велика увага приділяється виділенню кореневих морфем, "тому що без спеціального навчання студенти їх просто не бачать" [1, 66].

- У кожному ряді знайдіть іменник

invite inviting invitation invited

- Підкресліть у словах суфікси/префікси іменника (дієслова)
- У колонці В знайдіть дієслова, від яких утворені іменники в колонці А.
- Скільки разів зустрічається зазначений суфікс/префікс у групі префіксів (до 20-25 слів).
- Знайдіть у ряді похідних слів слово із суфіксом/префіксом, що відрізняється за написанням від інших .
- Утворіть якнайбільше похідних слів за допомогою даних суфіксів/префіксів і даного слова.
- У реченні знайдіть слово із суфіксом, що не підходить за змістом.
- Об'єднайте деривати за спільністю кореня. Кореневі морфемі відомі, пропонувані деривати - ні.
- Виділіть основи в складних словах.
- Об'єднаєте слова в групи, включивши в кожному слова з однаковим коренем/суфіксом/префіксом.
- Поділіть слово на корінь і суфікс/префікс.
- Підкресліть суфікси, що позначають абстрактне поняття.

Робота над словами загального кореня

До даної групи слів належать інтернаціональні слова та слова, співзвучні з рідною мовою. Методика роботи над ними відрізняється від методики роботи над похідними словами. При цьому варто враховувати труднощі з погляду графіки, озвучування й семантики [1, 67]. При роботі над словами даної групи за основу рекомендується приймати графічну ознаку, тому що основним завданням є розвиток здатності учнів бачити в графічному образі іноземного слова схоже слово рідної мови.

З погляду графіки розрізняються слова:

- з повною відповідністю графіки (atom, sport, critic)
- з незначною розбіжністю графіки (detail, norm, style)
- з досить значною розбіжністю (rhythm, statue)

Основну роботу рекомендується проводити зі словами, що мають розбіжності (незначне й досить значне). Крім того, при роботі над даною групою слів варто звернути увагу на те,

що найбільш важкими для впізнання є слова, що мають “зайві” букви на початку слова (history), легше впізнаються слова із суфіксами в кінцевій позиції - ism, - tion/-sion [1, 67].

Навчання слів даної групи необхідно проводити в три етапи:

1. Демонстрація паралельних пар слів в англійській та рідній мовах.
2. Введення правил звукобуквених відповідностей і написання транскрипції слів.
3. Виконання вправ на здогадку значення слова, на автоматизацію впізнання в новому контексті в словосполученнях або реченнях.

Наведені нижче завдання можна виконувати на матеріалі слів або речень.

- Знайдіть слово, схоже на слово в рідній мові
Plane, plant, plan, play, plain
Lesson, learn, late, lecture, last
- Розподіліть похідні слова за трьома групами:
1) слова(майже) повністю співпадаючі з рідною мовою;
2) слова, що відрізняють початком; 3) слова, що мають інше закінчення.
- Знайдіть слово, що має однаковий корінь із першим словом
work walk water writer working
- У кожному ряді підкресліть тільки слова одного кореня (10-12 слів).
- Зі списку (10-12 слів) підберіть до кожного слова (3-5 слів) слова з однаковим коренем.
- Поділіть слово на корінь і суфікси/префікси.
- Підкресліть у наведених словах корінь.
- Підкресліть у наведених словах суфікси.
- Визначте за формальними ознаками до якої частини мови належать дані слова.
- Прочитайте речення та перекладіть виділені слова. Подаються нові слова одного словотворчого типу, потім нові слова представляють різні типи.

Наведені вище вправи, спрямовані на розвиток здатності дорослого учня здогадуватися про значення незнайомих слів, забезпечують розуміння значної кількості незнайомих слів,

розвивають здатність прогнозувати, що необхідно для формування зрілого читання.

Лігература

1. Фоломкина С.К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе. – М.: Высшая школа, 1987. – 207 с.
2. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. – К.: Летвіт, 1999. – 320 с.

С.С.Ізбаиш

ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ШКОЛІ

В статтє автор приводит пример самостоятельной работы студентов по реализации творческого педагогического проекта на тему: “Программа организации жизни старшеклассников”.

In article the author gives an example of independent prosecution of students of realization of creative pedagogical project on theme: “Program of organization of life of pupil elder classes”.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Роль проектної діяльності, методу проектів у розв'язанні завдань отабуття досвіду практичної та експериментальної діяльності, застосування знань у пізнанні світу важко переоцінити, особливо в контексті вищої педагогічної освіти. Одразу ж зазначимо, що єдиною освітньою галуззю, у якій ідеї навчального проектування деякою мірою збереглись після 30-х рр. ХХ століття, є професійна освіта.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед робіт, присвячених теоретичним аспектам застосування проектів у сучасних умовах найбільшу зацікавленість становлять дисертаційні дослідження І.Ю.Малкової [3], яка розглядала педагогічні функції методу проектів, обґрунтувала умови їх реалізації і розробила методичні рекомендації для їх впровадження. Методичні основи застосування методів проектів висвітлені в дослідженнях Н.Ю.Пахомової [5], яка сформулила мету і завдання учнівських проектів з технології.